

Advies

Economische doorwerking waterbeleid

Provinciaal Waterplan Noord-Brabant 2010-2015

(september 2009)

Samenvattend

Vastgesteld kan worden dat er een stevig en ambitieus Waterplan 2010-2015 voorligt.

In 6 jaar tijd wordt € 1,7 miljard geïnvesteerd, overigens voor een flink deel (77%) investeringen die voortvloeien uit bestaand beleid gebaseerd op ondermeer de afspraken in het kader van de reconstructieplannen c.a.

Er wordt geïnvesteerd in waterkwaliteit waarbij het zowel gaat om zaken als veiligheid, zuivering en systeem- of natuurherstel. In het algemeen zaken die ook economisch van belang zijn, omdat het de kwaliteit van de bedrijfsomgeving en het vestigingsklimaat verbetert.

In die zin mag dit beleid ons als samenleving dus best wat waard zijn.

Desondanks moet dit PWP wel aanleiding zijn voor een kritische beschouwing, want zowel bij de kostenkant als de opbrengstenkant zijn kanttekeningen te plaatsen. Het voorliggende PWP gaat te zeer uit van de vanzelfsprekendheid van jaarlijkse kostenstijging.

Enerzijds vraagt de SER veel meer aandacht voor essentiële uitgangspunten als doelmatigheid en kosteneffectiviteit. Anderzijds stelt zich de vraag of er meer “werk met werk” of “geld met geld” gemaakt kan worden. Deze economisch en maatschappelijk interessante vormen van slim combineren zien wij vooralsnog niet terug in het PWP, dat om die reden als onvoldoende evenwichtig en dynamiserend is te kwalificeren.

De Telos-principes worden wel aangehaald maar zijn verder niet leidend geweest. Dat vraagt om een inhaalslag, de p's van profit en people zullen sterker in beeld moeten komen.

Voor nieuw beleid wordt er in 2010-2015 € 390 mln. extra geïnvesteerd en dat heeft een jaarlijkse stijging van de waterlasten tot gevolg van gemiddeld 3,4% voor de burgers en bedrijven.

Hier zit nog keuzeruimte voor de politieke besluitvorming (Provinciale Staten, november 2009).

De voorziene (extra) lastenstijging zou aanleiding moeten zijn om na te denken over andere scenario's. SER Brabant adviseert daarbij kostenneutraliteit als hard uitgangspunt te nemen in combinatie met het doorvoeren van een taskforce innovatie in het waterbeleid (pps).

Indien daarnaast wordt gekozen voor realistische doelstellingen (o.a. KRW) in combinatie met termijnverlenging is kostenneutraliteit ons inziens een reëel uitgangspunt. Dit veronderstelt wel dat de provincie zichzelf niet strengere ecologische eisen oplegt dan de EU voorschrijft.

In onze optiek profileert Brabant zich als “gidsregio”: ambitieuze ecologische doelstellingen worden gerealiseerd tegen gelijkblijvende of lagere kosten, door het maximaal inzetten van het Brabantse kennis- en innovatiepotentieel. Dit sluit erg goed aan bij de landelijke sleutelgebiedenaanpak.

1. Inleiding

De nieuwe Waterwet (voorheen Wet op de Waterhuishouding) schrijft voor dat iedere provincie een provinciaal waterplan (PWP) moet maken voor de periode 2010-2015 en voor de jaren daarna (doorloop naar 2027). Het PWP is een overkoepelend plan dat fungeert als paraplu voor het nationale en Europese waterbeleid op grond van o.m. de Kaderrichtlijn Water en de diverse nationale (ecologische) kaders.¹

De provincie speelt een belangrijke rol als regisserende en normstellende overheid, maar heeft slechts een bescheiden rol als het gaat om publieke investeringen met consequenties voor de private sector (lasten). Het rijk, de waterschappen en de gemeenten zijn dan de belangrijkste partijen. De publieke sector neemt 87% van de investeringen voor haar rekening en de private sector 13%. Het College van GS heeft SER Brabant verzocht te adviseren over de economische effecten van het ontwerp Provinciaal Waterplan 2010-2015 en een indruk te geven van de consequenties van dit plan voor de verschillende sectoren. De adviesaanvraag van GS is als bijlage 1 bij dit advies gevoegd.

Dit SER-advies is gebaseerd op de economische analyses van ECORYS in het rapport "Economische effectrapportage ontwerp Provinciaal Waterplan Noord-Brabant 2010-2015", gefinancierd door de provincie Noord-Brabant en de Kamer Brabant. Dit rapport vormt integraal onderdeel van het advies, het is separaat bijgevoegd.

Het advies is voorbereid door een speciale commissie bestaande uit deskundigen van de ondernemersorganisaties BZW en MKB Brabant, Kamer Brabant, ZLTO, Brabantwater, Helixer, de Vereniging Industriewater en uit de sector toerisme & recreatie. De provincie (directie Ecologie) was als adviserend lid aanwezig bij de beraadslagingen van de commissie.

¹ De kaders voor het PWP zijn de Kaderrichtlijn Water (EU), de Vogel- en Habitatrichtlijn, WB21, de Hoogwaterrichtlijn, het Nationaal Bestuursakkoord Water en het Nationaal Waterplan

2. Belangrijkste bevindingen

Bij een analyse van de economische doorwerking gaat het in eerste instantie om zaken als investeringen, kosten en lastenstijging. Daarnaast is de batenkant zeer relevant en met name ook de doorwerking naar de werkgelegenheid. Hier gaan wij verderop in deze paragraaf nader in.

In onderstaand schema zetten we de belangrijkste feiten en cijfers over de economische doorwerking in termen van kosten en lastenontwikkeling op een rijtje:

Totale investeringskosten PWP 2010-2015	€ 1,7 mld.
<u>w.v.:</u>	
publiek	€ 1,481 mld.
semi-publiek	€ 38 mln.
privaat (industrie + landbouw)	€ 179 mln.
Extra investeringskosten 2010-2015:	€ 390 mln.
Jaarlijkse totale lasten	€ 889 mln.
Jaarlijkse extra lasten a.g.v. nieuw beleid	€ 31 mln. (incl. exploitatiekosten)
Jaarlijkse gemiddelde lastenstijging	3,4%
Verlies toegevoegde waarde tgv lastenstijging	€ 74 mln.

Investeringskosten

Het PWP is een ambitieus plan, hetgeen kan worden afgeleid uit de berekeningen van ECORYS. Alleen al in de periode 2010-2015 blijkt het namelijk te gaan om substantiële investeringen in het waterbeleid, in totaal 1,7 miljard Euro (publiek, semi-publiek én privaat). Het grootste deel van die investeringen (77%) komt voort uit bestaand of reeds voorgenomen beleid, 23% van de investeringen (€ 390 mln.) is het gevolg van nieuw beleid.

Zoals reeds opgemerkt speelt de provincie zelf slechts een bescheiden rol met betrekking tot investeringen. De belangrijkste partijen op dat gebied zijn:

Rijk	€ 616 mln.	(36%)
Brabantse Waterschappen	€ 630 mln.	(37%)
Gemeenten	€ 208 mln.	(12%)
Industrie	€ 177 mln.	(10%)
Semi overheid (waterbedrijf)	€ 38 mln.	(2%)
Provincie	€ 27 mln.	(1,6%) ²

² Investeringskosten provincie betreffen onderzoek, planvorming en communicatie. Subsidies zijn hierin niet meegenomen om dubbeltellingen te voorkomen. Het subsidiebedrag bedraagt € 97 mln. en wordt grotendeels toegerekend aan de waterschappen

Lasten

De investeringskosten voor het nieuwe beleid zijn door ECORYS omgerekend naar jaarlijkse kosten, deze bedragen 19 miljoen Euro. Daar moeten nog de kosten worden bijgeteld voor onderhoud en beheer (exploitatiekosten), jaarlijks circa 12 miljoen Euro. Daarmee komen de totale jaarlijkse kosten voor het nieuwe waterbeleid op 31 miljoen Euro.

Op grond van nadere inschattingen naar aanleiding van de cijfers uit het ECORYS-rapport komen we tot de volgende inschatting ten aanzien van de lastenstijging per sector:

Sector	Additionele lasten per jaar (mln. euro)	Additionele lasten relatief	Huidige jaarlijkse lasten (mln. euro)	Jaarlijkse toename
Watergebruikende industrie	4	12%	130	2,9%
Overige industrie	1	3%	31	3,4%
Overig bedrijfsleven	5	16%	145	3,4%
Landbouw	1	1%	10	3,4%
Huishoudens	20	67%	573	3,5%
<hr/>				
Totaal	31	100%	889	3,4%

Wat opvalt is het naar verhouding geringe aandeel van de land- en tuinbouwsector. Hierbij moet de volgende kanttekening worden gemaakt. Deze sector levert namelijk in het kader van de generieke (landelijke) wet- en regelgeving een belangrijke bijdrage aan het verbeteren van de waterkwaliteit. Met name als gevolg van de mineralenwetgeving en het gewasbeschermingsmiddelenbeleid heeft de sector de afgelopen jaren substantiële kosten gemaakt en zodoende ook aanzienlijke milieuwinst geboekt.

Werkgelegenheid

Met behulp van het eigen REMI-model heeft ECORYS inschattingen gemaakt van het effect van het waterbeleid op de werkgelegenheid. Men komt men op een totaal banenverlies van 900 banen (470 in Noord-Brabant, 430 in de rest van Nederland).

Dit zijn overigens geen direct aanwijsbare banen. Het is in feite de prijs die de Brabantse samenleving betaalt voor het niet benutten van het toekomstig economisch potentieel als gevolg van hogere kosten en minder bestedingen door bedrijven en burgers.

Hier staat echter tegenover het directe werkgelegenheidseffect van de PWP-maatregelen in de ordergrootte van 450 arbeidsjaren in de delta- en watertechnologie.

Voorts past hierbij de kanttekening dat het REMI-model geen zicht biedt op het aantal banen dat extra gecreëerd of in stand gehouden wordt als bij de uitvoering van de PWP-investeringen nadrukkelijker wordt ingespeeld op kansen voor de Brabantse bedrijven. Het is niet ondenkbaar dat het werkgelegenheidsplaatje er dan positiever gaat uitzien.

Baten

Naast de lastenkant van het waterbeleid 2010-2015 is zeer zeker ook de batenkant interessant om te analyseren. Een 'baat' is een (te verwachten) positief effect als gevolg van een project, maatregel of investering. Een baat kan zich uiten als verbetering van het milieu of natuurlijke kwaliteiten, maar ook in bespaarde kosten en sociale baten zoals gezondheid, gemak of welzijn. ECORYS geeft daarbij een globale aanduiding per sector, achtereenvolgens de landbouw, delta- en watertechnologie, watergebruikende industrie, toerisme, drinkwaterbedrijven en de scheep- en pleziervaart.

Daarnaast worden er in het ECORYS-rapport nieuwe economische kansen aangeduid, die in het PWP 2010-2015 niet aan de orde komen, zoals:

- Combinatie van waterberging en gebiedsontwikkeling
- Betere afstemming vraag en aanbod van (grond)water
- Innovaties bij industrie en landbouw
- Ontwikkeling van nieuwe producten
- Verkoop van fosfaat (a.g.v. zuiveren met een membraanbioreactor)
- Zoutafhankelijke teelt

ECORYS gaat uit van een mogelijk direct werkgelegenheidseffect van 450 manjaren per jaar in de delta- en watertechnologiesector. Uitgaande van de gebruikelijke economische kengetallen (Nationale Rekeningen) denken wij dat dat cijfer nog wat hoger zou kunnen uitpakken, afhankelijk van de mate waarin bij de investeringen wordt gekeken naar het economisch rendement. Opmerkelijk is dat dit soort insteken (hoe "werk met werk maken") in het PWP in het geheel niet aan de orde komt. Daardoor worden kansen gemist op dynamisering van het plan. Gezien het voorhanden kennispotentieel is Noord-Brabant bij uitstek een regio die zich kan profileren in het kader van de landelijke sleutelgebiedenaanpak.

Wat overigens opvalt is dat het kennelijk lastig is de batenkant scherp cijfermatig in beeld te brengen. Dat was eerder al het geval bij het onderzoek van Twijnstra Gudde³, waarin de baten in kaart werden gebracht bij de drie onderscheiden waterthema's: veilig water, voldoende water en schoon water.

Ook in waterschapskringen wordt nagedacht over de relatie tussen waterschap en economie, hetgeen ondermeer blijkt uit een recente publicatie van Waterschap Aa en Maas.⁴ De jaarlijkse netto kosten van het waterschap (Euro 89,4 in 2008) worden afgezet tegen de baten voor enkele verschillend typen waterlichamen (een watertransportweg, een recreatieplas, een waterrijk hoogveengebied, een genormaliseerde beek). Een wat nadere werkwijze dan de gebruikelijke MKBA's (Maatschappelijke Kosten Baten Analyses) die de waarde van natuur en landschap in geld proberen uit te drukken.

Hoewel de benadering van het waterschap nog wat eenzijdig focust op de economische waarde van de consumptiewaarde van waterbeleid en minder op de waarde van water voor de productie en export (bijv. de relatie met het agrofoodcomplex, glastuinbouw e.d.), is dit naar ons oordeel toch een waardevolle aanzet om de investeringen van het waterschap meer in economische termen te gaan beoordelen.

³ Twijnstra en Gudde, Baten van Water, november 2007

⁴ De economie van het schap; over de economische betekenis van een waterschap, 2008, auteur Tom Bade e.a.

3. Nadere beoordeling van de cijfers

Het ECORYS-rapport heeft naar ons oordeel grote bestuurlijke waarde, omdat het de impact van het waterbeleid 2010-2015 transparant maakt in termen van investeringen en lasten. Daarmede biedt dit rapport een opmaat voor nadere afweging en prioritering. Voorts kan naar aanleiding van het onderzoek worden vastgesteld dat het PWP 2010-2015 nog te zeer een sectoraal plan is. Het provinciaal bestuur is er nog onvoldoende in geslaagd de vernieuwingslijn van het bestuursakkoord 'Vertrouwen in Brabant' 2007-2011 (meer integraliteit, bestuurlijke win-wins) door te trekken in dit plan. De SER adviseert het provinciaal bestuur deze aspecten alsnog nadrukkelijk aandacht te geven bij de verdere uitwerking van het PWP 2010-2015.

De investeringen in het kader van het PWP 2010-2015 zijn substantieel te noemen, namelijk 1,7 miljard euro in 6 jaar. Zonder iets af te willen doen aan de maatschappelijke en economische relevantie van investeringen in het verbeteren van de waterkwaliteit en het natuurlijk milieu moet het volgende worden opgemerkt.

In een tijd waarin we te maken hebben met een fors krimpende economie dient – in het belang van maatschappelijk draagvlak en uit een oogpunt van aanvaardbare lastenontwikkeling voor burgers en bedrijven - extra zorgvuldig te worden omgegaan met investeringen van deze ordegrootte. In de periode 2010-2015 gaat het om een extra investeringsbedrag van 390 miljoen Euro met als gevolg een gemiddelde stijging van de waterlasten van 3,4% per jaar bovenop de inflatie. Met name hier zit nog keuzeruimte voor de politieke besluitvorming (Provinciale Staten, november 2009).

Als we de lastenstijging voor het bedrijfsleven afzetten tegen het productiekosten of de winst per bedrijf dan gaat het slechts om betrekkelijk geringe percentages. Dat geldt ook voor de bijdrage per huishouden. Dit is naar ons oordeel echter niet de juiste discussie, want op die wijze kan elke lastenstijging voor de burgers en bedrijven immers worden weggerelativeerd.

Fundamentele vraag zou moeten zijn of de lastenstijging kan worden voorkomen door zowel aan de kostenkant als aan de opbrengstenkant veel scherper te opereren. De huidige aanpak is te zeer gebaseerd op de vanzelfsprekendheid van jaarlijkse kostenstijging.

Waarom de lat niet hoger leggen en kostenneutraliteit als hard uitgangspunt nemen: ambitieuze ecologische doelstellingen realiseren tegen gelijkblijvende of lagere kosten, door zwaar in te zetten op innovatie en slimme win-wins. Omdat het bovendien tot de bestuurlijke mogelijkheden behoort om te kiezen voor doelbijstelling (aanpassing aan minimale eisen EU) en/of termijnverlenging kan het provinciaal bestuur er in het kader van die aanpak voor zorgen dat kostenneutraliteit wordt gegarandeerd.

Tot slot nog de volgende algemene opmerking in het kader van de beoordeling van de cijfers.

Wij stellen vast dat het niet doenlijk is om een scherp oordeel te geven over nut en noodzaak van de (extra) investeringen in het waterbeleid, daar de batenkant in het algemeen lastig blijkt te kwantificeren. Ook de beschikbare MKBA's (maatschappelijke kosten baten analyses) bieden onvoldoende soelaas voor een scherpe oordeelsvorming op dat punt.

De SER adviseert het provinciaal bestuur om meer grip te krijgen op dit soort zaken, er is nadrukkelijk behoefte aan een model dat de maatschappelijke kosten en baten nadrukkelijker in kaart brengt.

In aansluiting op bovenstaande opmerkingen gaan wij nu wat meer uitgebreid in op een 3-tal sociaal-economisch zeer belangrijke aspecten, die veel nadrukkelijker aan de orde moeten komen bij de planontwikkeling en het uitvoering van de maatregelen van het waterbeleid 2010-2015. Achtereenvolgens gaat het hierbij om de volgende zaken:

1. Doelmatigheid en transparantie
2. Kosteneffectiviteit en innovatie
3. Waardecreatie

3.1 Doelmatigheid en transparantie

Dankzij de inspanningen van overheden, waterschappen, drinkwaterbedrijven, industrie en landbouw zijn de afgelopen decennia spectaculaire vorderingen gemaakt met het verbeteren van de waterkwaliteit. Algemene opinie is dat het beleid nu in een laatste, afrondend stadium begint te komen (de laatste 10 à 20%) en daarbij wordt vaak ook aangetekend dat die laatste loodjes nog zwaar zullen wegen.

In economische zin is dan meteen de vraag aan de orde of de komende jaren niet het gevaar gaat dreigen van afnemende meeropbrengsten, ofwel: wegen de marginale kosten (390 miljoen Euro) voor de komende periode 2010-2015 in voldoende mate op tegen de marginale opbrengsten?

Het PWP 2010-2015 schept hierover geen duidelijkheid, omdat in dit plan de normstelling – gebaseerd op de doelstellingen van de KRW – voorop staat en niet de doelmatigheid.

Wij vinden dit een belangrijk punt, omdat vaak ten onrechte het beeld bestaat dat de KRW geen beleidsruimte laat bij het bepalen van de ecologische doelen. Uit een publicatie van het Milieu en Natuurplanbureau ⁵ leiden wij af dat er meer beleidsruimte is dan soms wordt verondersteld bij het bepalen van ecologische doelen. De normen voor de goede chemische toestand (prioritaire stoffen) worden weliswaar op Europees niveau vastgesteld, maar het vaststellen van de ecologische doelen en de daarbij behorende normen voor de overige chemische stoffen en systeemeigen stoffen zoals stikstof en fosfor worden door de lidstaten zelf bepaald. ⁶

Het is goed dit te constateren, want door actiever gebruik te maken van de bestaande beleidsruimte kunnen mogelijk substantiële kostenstijgingen voor ondermeer waterschappen en bedrijven worden voorkomen. SER Brabant vindt het in dit verband van belang om op te merken dat het provinciaal bestuur moet kiezen voor realistische doelen.

Voor wat betreft de ecologische doelstellingen van het waterbeleid adviseert de SER uit te gaan van de GEP-waarde (goed ecologisch potentieel). Het is belangrijk dit nu bij de vaststelling van het PWP 2010-2015 expliciet vast te leggen, omdat de Europese Commissie immers uitgaat van opgegeven taakstellingen en de regio daarop zal afrekenen.

Meer transparantie ten aanzien van de doel- en normstellingen achten wij sowieso gewenst. Het zal sterk zal bijdragen aan het vergroten van het draagvlak voor het beleid. Een goede, overigens vanuit Nederland geïnitieerde, aanpak is de al op veel plaatsen gehanteerde “Praagse methode”. Daarnaast wordt de transparantie sterk vergroot door het opstellen van zgn. stofbalansen per stroomgebied (voor stikstof, fosfaat, metalen e.d.). Deze bieden meer inzicht in de te realiseren milieurendementen en de aanvaardbaarheid van de daarmee gemoeide kosten.

⁵ ‘Welke beleidsruimte biedt de Kaderrichtlijn Water?’, Milieu en Natuurplanbureau, februari 2006

⁶ De EG Richtlijn 2000/60, artikel 4 Milieudoelstellingen, lid 4 en 5 geeft aan wat de mogelijkheden zijn voor termijnverlening resp. doelverlaging

Tot slot vragen wij in het kader van de doelmatigheid van het beleid nog aandacht voor het belang van grensoverschrijdende afstemming en samenwerking, vooral met de Belgische en Franse autoriteiten. Vanwege de sterke wederzijdse afhankelijkheid met betrekking tot de kwaliteit van ons grond- en oppervlaktewater is dat uiteraard van zeer groot belang.

Het vastleggen van doelstellingen en investeringsvolumes zou naar ons oordeel mede gebaseerd moeten zijn op de wederzijdse inspanningen en afspraken op grensoverschrijdend niveau.

3.2 Kosteneffectiviteit en innovaties

Gezien de investeringsvolumes die in kader van het PWP 2010-2015 aan de orde zijn, dient kostenefficiency steeds expliciet aan de orde te zijn. Uiteindelijk gaat het er om de lastenstijging voor burgers en bedrijven zoveel mogelijk te beperken.

Wat dat betreft kan het een aantrekkelijke gedachte zijn om de in het bedrijfsleven gangbare businessmodellen te gebruiken. Dit is een fundamenteel andere benadering, met als kern dat van tevoren scherp wordt aangegeven met welk (gelimiteerd) budget de doelstellingen dienen te worden gerealiseerd. Een dergelijke werkwijze blijkt zeer bevorderlijk te zijn voor het stimuleren van kostenbesef, creativiteit en een innovatieve aanpak.

Kostenefficiency dient uiteraard ook een belangrijk punt van afweging te zijn bij de wijze van uitvoering van de investeringen. Bijvoorbeeld of dat publiek of privaat dient te geschieden. In het algemeen hebben wij overigens de indruk dat dit bij een belangrijke investeerder als de waterschappen redelijk goed verloopt.

Een voorbeeld van slimmer en kosteneffectiever is het industrieel ontwerpen en bouwen van de centrale slibverwerking op de rwzi, zoals is onderzocht door het waterschap Brabantse Delta. Het op een industriële bouwfilosofie gebaseerde ontwerpproces heeft ondermeer geleid tot lagere bouwkosten, zonder dat de kwaliteitsdoelstellingen van het waterschap in het geding kwamen.

In het belang van kostenefficiency verdient het aanbeveling explicieter te kijken naar de relaties tussen waterbeleid en het innovatiebeleid. Het zou bijvoorbeeld heel goed zijn om de investeringen in het PWP met een hoog innovatieprofiel naar voren te halen. Ook kan door het gericht stimuleren van innovaties in de waterverbruikende industrie kan een impuls worden gegeven aan noodzakelijke kostenreducties.

SER Brabant heeft in een eerder advies⁷ aanbevolen om een scherper profiel te ontwikkelen in het provinciale innovatiebeleid (programma Dynamisch Brabant) door een aantal domeinen aan te wijzen waar innovaties economisch en maatschappelijk van belang zijn. Het waterdomein is daarbij als voorbeeld genoemd, waarbij het vooral aantrekkelijk kan zijn te zoeken naar crossings op terreinen als Water & Gezondheid (voorbeeld: Helixer project) en Water & Technologie (Dutch Delta Design / Brainport). Op het snijvlak van water en techniek kunnen interessante economische kansen worden benut op het gebied van sensing.

⁷ Stimulering innovatie en internationalisering MKB, SER Brabant, september 2008

Op grond van het voorgaande adviseren wij het provinciaal bestuur om een sterker verbinding te zoeken tussen het PWP 2010-2015 en programmalijnen als "Dynamisch Brabant".

In wat bredere zin ligt er een relatie met het provinciale industriebeleid. Ofwel de vraag: hoe kunnen we onze kennisintensieve industrie in Brabant (denk aan high tech, machinebouw, installatie-techniek en ook bedrijven in de voedings- en genotmiddelenindustrie) extra kansen geven in het kader van het vergroten van de kosteneffectiviteit van investeringen in het waterbeleid 2010-2015?

Meer ruimte voor innovatief opereren zal extra perspectief bieden op het realiseren van win-wins. Een heel mooi voorbeeld uit de praktijk is het "Klaterwater project" van de Efteling, zoals hieronder kort beschreven.

Efteling, Klarwater project:

Van oudsher onttrok de Efteling grondwater van een diepte van circa vijftig meter ten behoeve van het vullen en op peil houden van haar vijvers en andere waterpartijen en ten behoeve van beregening van al het groen in het park. Naast deze waterbehoefte ter grootte van circa 300.000 m³ per jaar, ontstond er regelmatig wateroverlast in tijden van zware regenval. Deze overlast werd van jaar tot jaar groter aangezien er een toename was van het verharde oppervlak in de vorm van pleinen, straten en parkeervoorzieningen in combinatie met de opgelegde afkoppeling van hemelwaterafvoer van de gemeentelijke riolering.

Projectontwikkeling in de vorm van een golfbaan en verblijfsaccommodatie zou de behoefte aan oppervlaktewater en water ten behoeve van beregening (golfbaan) alleen nog maar behoorlijk doen gaan toenemen, zodat al met al er een noodzaak ontstond beide problemen structureel op te lossen.

Gekozen werd, na de nodige inventarisaties van opties, voor een dure maar tegelijk duurzame oplossing.

Een innovatieve oplossing die de zegen kreeg van alle betrokken instanties en overheden.

De oplossing bleek eruit te bestaan dat gereinigd huishoudelijk afvalwater, afkomstig uit een 3 km verderop gelegen waterzuiveringsinstallatie, via een persleiding naar het Efteling werd gebracht. De capaciteit werd berekend op 500.000m³ om ook toekomstige behoeften te kunnen dekken. Het zo verkregen water was nog onvoldoende van kwaliteit om zondermeer te kunnen gebruiken voor beregening van de golfbaan en het vullen van de vijvers in het attractiepark. Nazuivering, van vooral fosfaat en nitraat, vindt plaats in een 8000m² grote helofytenfilter (rietfilter) en via de daarop volgende beluchting in de vijvers van de golfbaan. Tegelijkertijd werd een retourleiding aangelegd welke overtollig regenwater vanuit het attractiepark naar dezelfde vijvers in de golfbaan brengt alwaar een behoorlijke bergingscapaciteit werd gerealiseerd.

Alle zo aangelegde waterpartijen en de al bestaande vijvers in het attractiepark hebben een doorlatende bodem zodat effectief infiltratie van het aangevoerde water in de bodem plaatsvindt. Beide problemen dus opgelost met bovendien een winst voor natuur en milieu. Een schoolvoorbeeld van een win-win situatie!

NB. De provincie was hier als vergunningverlenende overheid sterk bij betrokken.

Een ander meer actueel voorbeeld van een interessante win-winoplossing is het project SANERGY op Strijp-S, Eindhoven. In het kader van een stadsontwikkelingsproject wordt daar gekozen voor natuurlijke symbiose waarmee zowel duurzame bodemenergie wordt geleverd als de verontreiniging in het grondwater wordt aangepakt.

3.3. Waardecreatie met water

Op grond van de gangbare economische kengetallen (Nationale Rekeningen) kan worden gesteld dat met het (extra) investeringsvolume in het waterbeleid 2010-2015 (390 mln. euro) potentieel grofweg 500 mensjaren kunnen zijn gemoeid.

Omgerekend naar een periode van tien jaar een uitdagend perspectief.

Het is zeer de moeite waard om te bezien of en hoe dit tot extra waardencreatie kan leiden.

In dit verband achten wij het van groot belang dat er in Brabant een “waardendialoog” wordt gestart.

De SER beveelt aan om die invalshoek nadrukkelijker te kiezen bij de uitwerking en prioritering van de investeringen in het waterbeleid. In het ECORYS-onderzoek is vooral de lastenkant van het waterbeleid belicht. De uitkomsten van die analyse zouden moeten aanzetten om bij de uitwerking van het PWP veel explicieter te gaan kijken naar de vraag hoe aan die investeringen een zo groot mogelijk kwaliteitscomponent kan worden toegevoegd in termen van economische en maatschappelijke winst: “geld met geld maken” of “werk met werk maken”.

In dit verband past ook onze aanbevelingen om bij de PWP-investeringen vooral die zaken naar voren te halen met een hoog innovatieprofiel.

Water is door het landelijk Innovatieplatform o.l.v. premier Balkenende aangemerkt als één van de zgn. sleutelgebieden. Hiermee wordt onderkend dat investeringen op dit gebied de concurrentiekracht van ons land zullen versterken. Water als sleutelgebied heeft voor ons land een aanmerkelijke economische relevantie, met een toegevoegde waarde van 6 miljard Euro.

Berekend is overigens dat de totale (inter)nationale watermarkt voor de Nederlandse economie in ruimere zin ongeveer 40 miljard euro omvat, verdeeld over waterbouw, waterbeheer, waterzuivering, waterbehandeling en de maritieme sector.

Kortom, het is heel erg uitdagend om het waterbeleid in breder, economisch perspectief te gaan zetten. Rekeninghoudend met de potenties van de Brabantse kennisindustrie is het ons inziens een reële uitdaging dat Brabant in dit verband voorop gaat lopen. Met die bredere insteek ontstaat een minder traditioneel en vooral “spannender” PWP.

Bij dit zoeken naar wins-wins past uiteraard ook dat er extra aandacht wordt geschonken aan de mogelijkheden van slimmer aanbesteden, zulks uiteraard binnen de voorwaarden van de Europese richtlijnen. Er moeten uit een oogpunt van stimulerend economisch beleid optimale voorwaarden worden gecreëerd voor het inschrijven voor werk door regionale bedrijven.

De SER beveelt aan dit als expliciet aandachtspunt mee te nemen bij het uitwerken van het PWP.

Tot slot nog het volgende.

Naar wij hebben begrepen zal Telos eind 2009 een studie uitbrengen over “Waardecreatie met water”, uitgevoerd in opdracht van o.m. Provincie, Waterschappen, Brabant Water, Agro & Co en ZLTO. Verwacht mag worden dat dit rapport interessante input zal bevatten voor de door ons bepleite waardedialoog en het opmaken van een strategische agenda in triple O-verband.

SER Brabant verzoekt het provinciaal bestuur dit te betrekken bij de besluitvorming over het PWP 2010-2015.

4. Conclusies en aanbevelingen

Vastgesteld kan worden dat er een stevig en ambitieus Waterplan 2010-2015 voorligt.

In 6 jaar tijd wordt € 1,7 miljard geïnvesteerd en in deze periode wordt € 390 mln. extra geïnvesteerd voor nieuw beleid. Dit heeft een stijging van de waterlasten tot gevolg van gemiddeld 3,4% per jaar voor de burgers en bedrijven. Met name hier zit nog keuzeruimte voor de politieke besluitvorming (Provinciale Staten, najaar 2009).

Er wordt geïnvesteerd in waterkwaliteit waarbij het zowel gaat om zaken als veiligheid, zuivering als systeem- en natuurherstel. In het algemeen zaken die ook voor de kwaliteit van de bedrijfsomgeving en het vestigingsklimaat van belang zijn. In die zin mag dit beleid ons dus best wat waard zijn. Desondanks moet dit PWP wel aanleiding zijn voor een kritische beschouwing, want zowel bij de kostenkant als de opbrengstenkant zijn kanttekeningen te plaatsen. De huidige aanpak gaat te zeer uit van de vanzelfsprekendheid van jaarlijkse kostenstijging.

Eenzijds vraagt de SER veel meer aandacht gevraagd voor essentiële uitgangspunten als doelmatigheid en kosteneffectiviteit. Anderzijds stelt zich de vraag of er meer “werk met werk” of “geld met geld” gemaakt kan worden. Deze economisch en maatschappelijk interessante vormen van slim combineren zien wij voorsnog niet terug in het PWP, dat om die reden als onvoldoende evenwichtig en dynamiserend is te kwalificeren. Noord-Brabant zou zich met haar kennispotentieel juist extra kunnen profileren bij de landelijke sleutelgebiedenaanpak (Innovatieplatform).

De gemiddelde (extra) stijging van de waterlasten van 3,4% per jaar vormt aanleiding om na te denken over een alternatief scenario. SER Brabant adviseert daarbij kostenneutraliteit als hard uitgangspunt te nemen, in combinatie met het doorvoeren van een taskforce innovatie in het waterbeleid (pps). Indien daarnaast door de provincie wordt gekozen voor realistische doelstellingen (KRW) en voor termijnverlenging is kostenneutraliteit ons inziens een reëel uitgangspunt.

Resumerend onze belangrijkste aanbevelingen:

1. Onderzoek de mogelijkheid van een alternatief scenario voor het realiseren van de doelstellingen PWP 2010-2015, waarbij de SER voorstelt te kiezen voor kostenneutraliteit als hard uitgangspunt, gecombineerd met een taskforce innovatie. Door realistische doelen (KRW) en termijnverlenging kan kostenneutraliteit worden gegarandeerd.
2. Inhaalslag integraliteit bij de uitvoering van de maatregelen en daarbij expliciet aandacht schenken aan slimme win-wins: “werk met werk” of “geld met geld” maken. Specifiek aandacht voor inschakeling van de Brabantse bedrijven (slim aanbesteden).
3. Meer transparantie ten aanzien van de doel- en normstellingen van het waterbeleid.
4. Kosteneffectiviteit en innovatie centraal stellen. Bij de uitvoering van de PWP-maatregelen structureel verbinding zoeken met landelijke en provinciale innovatieprogramma's. PWP-investeringen met een hoog innovatieprofiel naar voren schuiven.
5. Strategische agenda “Waardecreatie met water” ontwikkelen gebaseerd op de komende studie van Telos (eind 2009)
6. Extra aandacht voor grensoverschrijdende afstemming in het belang van doelmatigheid en kostenefficiëntie van het Brabantse PWP-beleid.